

13. 6. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vrácení daru v nové úpravě aneb odvolání pro nouzi a nevděk

Současná úprava občanského zákoníku nedává dárci příliš možností k požadování vrácení daru. Ustanovení § 630 upravuje jedinou možnost, kterou je odstoupení od darovací smlouvy v případě, že se obdarovaný chová k dárci nebo členům jeho rodiny takovým způsobem, že tím hrubě porušuje dobré mravy. Co je hrubým porušením dobrých mravů je nutné posuzovat případ od případu vzhledem k okolnostem, přičemž subjektivní pocit dárce nezakládá automaticky nárok na vrácení daru. Požadovat vrácení daru může pouze dárce, jeho smrtí toto právo zaniká. Případní dědicové se vydání daru mohou domáhat pouze v případě, že dárce ještě za svého života obdarovaného po splnění zákonných podmínek o vrácení daru požádal. Co všechno se od 1.1.2014 v této úpravě změní?

Nově dárce nebude požadovat vrácení daru, nýbrž odvolá dar, přičemž k odvolání bude moci přistoupit pro nouzi nebo pro nevděk.

Odvolání pro nouzi bylo z ideologických důvodů z občanského práva odstraněno přijetím občanského zákoníku v roce 1950. Nyní je upraveno v §§ 2068 až 2071 nového občanského zákoníku.

Předpokladem možnosti odvolání je skutečnost, že dárce poté, co došlo k darování, upadl do takové nouze, že nemá prostředky ani na nutnou výživu vlastní nebo nutnou výživu osoby, k jejíž výživě je povinen. Toto odvolání lze učinit v tom rozsahu, v jakém se dárci nedostává prostředků k této výživě, přičemž obdarovaný se může zprostit povinnosti vydat dar zpět poskytováním toho, co je k této výživě třeba. Dále nebude mít obdarovaný povinnost vydat dar, pokud sám bude v obdobné nouzi jako dárce nebo pokud si dárce stav nouze přivodil úmyslně nebo z hrubé nedbalosti.

K darování dochází často v okruhu příbuzných a známých, darování nemovitosti je občas dokonce využíváno jako vhodnější způsob uspořádání majetkových poměrů v rodině, než jakým by bylo následné dědické řízení. Nová úprava umožňuje dárci velkorysejší dispozice se svým majetkem, neboť představuje určitou záchrannou brzdu pro případ, že by se dostal do situace, kdy by se musel spoléhat na podobnou velkorysost obdarovaných, kterou si ovšem nemůže být v okamžiku darování jist a může o ní dokonce pochybovat.

Obdarovaný naopak s darem získává jistotu, že v budoucnu nebude dárci plnit více, než získal a jen v rozsahu nezbytně nutném. Současně může místo vydání daru zpět poskytovat to, co je k výživě třeba. Pokud by tedy darem byla nemovitost, bude mít obdarovaný jistotu, že s ní může jakkoliv nakládat, neboť ji nebude muset vracet.

Co bude možné podřadit pod přivození stavu nouze úmyslně nebo z hrubé nedbalosti bude nutné posuzovat případ od případu, nepochybně se však bude jednat o případy dárceva alkoholismu, gamblerství a jiných závislostí.

Odvolání pro nevděk je upraveno v §§ 2072 až 2072 nového občanského zákoníku a na první pohled připomíná vrácení daru pro hrubé porušování dobrých mravů. Při bližším pohledu však objevíme řadu rozdílů. Pojdme se na tato ustanovení podívat blíže. § 2072 v odst. 1 praví: *Ublížil-li obdarovaný dárci úmyslně nebo z hrubé nedbalosti tak, že zjevně porušil dobré mravy, může dárce, neprominul-li*

to obdarovanému, od darovací smlouvy pro jeho nevděk odstoupit. Byl-li dar již odevzdán, má dárce právo požadovat vydání celého daru, a není-li to možné, zaplacení jeho obvyklé ceny. Na rozdíl od staré úpravy je výslovně zakotveno, že v případě nemožnosti vydání daru bude zaplacena jeho obvyklá cena. Tato skutečnost však byla dovozována i v dosavadní praxi. Dále odst. 2 upravuje, že: *Odůvodňují-li to okolnosti, považuje se za nevděk vůči dárci také zjevné porušení dobrých mravů vůči osobě obdarovanému blízké.* Jedná se o velmi výraznou změnu ve srovnání s § 630 současného občanského zákoníku, neboť dárce přichází o možnost požadovat vrácení daru v případě, že obdarovaný se bude chovat hrubě ke členům jeho rodiny. Na druhou stranu je třeba vycházet ze skutečnosti, že pojem osoba blízká je pojmem širším než pojem členové rodiny. Porušení dobrých mravů tedy bude muset být povahy zvláště intenzivní a bude muset znamenat přímou újmu i pro dárce. Zde lze také poukázat na rozpor mezi zněním zákona, který uvádí osobu obdarovanému blízkou a důvodou zprávou, která hovoří o osobě dárci blízké. Z logiky věci a smyslu této úpravy lze usuzovat na skutečnost, že při rozsahu nové právní úpravy došlo k omluvitelné záměně pojmů a zákonodárce měl na mysli osobu dárci blízkou. Zde zřejmě existuje prostor pro aplikaci výkladového pravidla podle § 2 nového občanského zákoníku.

Další důležitou změnu přináší § 2073, podle kterého činí nevděk obdarovaného nepoctivým držitelem. Dosud byl obdarovaný v dobré víře, dokud nebyl dárce k vrácení daru vyzván, samotné chování hrubě porušující dobré mravy nemělo žádné účinky, na straně obdarovaného proto např. nedocházelo k bezdůvodnému obohacení za dobu od porušení do vyzvání k vrácení daru. Nyní tedy bude obdarovaný nepoctivým držitelem již od okamžiku, kdy došlo k nevděku.

Snad nejvýraznější změnu přináší § 2074, který umožňuje odvolat dar pro nevděk i dědicům dárce v případě, že v odvolání daru zabránil dárci obdarovaný nebo vyšší moc. Toto právo může dědic využít nejpozději do jednoho roku od smrti dárce. Důvodem pro přijetí tohoto ustanovení bylo řešení zjevně nespravedlivé situace, kdy ani v případě zavraždění dárce obdarovaným, nebylo dědicům umožněno dosáhnout vrácení daru.

Od nové úpravy lze očekávat, že povede ke zlepšení rodinných vztahů v důsledku poklesu sporů o majetek a současně ke zvýšení mezigenerační solidarity. Nezbyvá než doufat, že ustanovení o odvolání daru budou v praxi co nejméně využívána a že pouhá možnost jejich využití povede k mravnějšímu jednání obdarovaných.

Mgr. Milan Zeman

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)

- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)